

Омоёой икки Элэй икки

Омоёой диэн ааттаах оёонньор олоорбута үһү. Күн Түһэгэй диэн эмээхсиннээх эбит. Дьээлэрин буруотун хааһахха хаалаан таһаарар ыал эбит. Ол олоордохторуна, биирдэ улахан баһайы дадайбыт билбэт киһилэрэ тийэн кэлбит.

- Бу хантан хааннаах, туохтан туттаахха тугу гына сылдьар киһигиний? – диэн дьээлээхтэр ыйыппыттар.

- Төрдүм-ууһум биллибэт киһибин. Үлэни бэркэ үлэлиибин, хамнас диэн улаханга баһарбаппын. Сылгы тангас иннигэр үлэлиир киһибин, - диэбит кини.

- Чэ, сылгы тангаска үлэлиир киһи буоллаххына, үлэлээ даһаны, - дэспиттэр дьээлээхтэр. Онуоха Элэй дьээбит буруота бэрт диэн, балаһан үрдүн дьөлө охсон, оһох онгорбут. Ити кэннэ дьээбит хараһата бэрт эбит диэн, муос сүгэнэн дьээ холлоёһонун дьөлүтэ сынньан түннүктээбит. Күһүн, муос тонмутун кэннэ, күөлтөн муос ойутан таһааран түннүктээбит.

Сайын муос хотуурунан сүөһүлэригэр оттоон биэрбит. Үлэһитэ диэн туохтан да сүрдээх. “Дьэ, үтүө киһи булан абыраата. Дьээбит буруолаабат буолла, ити кэннэ таһыттан күн сырдыгын киллэрэн, балаһаммыт иһэ сырдаата”, - диэн оёонньордоох эмээхсин үөрүүлэрэ, махталлара улаатта.

Кинилэр икки кыыстаахтар эбит, көйгө кыыс аата Куонньай Бытык диэн үһү.

Элэй үс сыл олоорбутун кэннэ, оёонньордоох эмээхсин: “Икки кыыспыттан талбыккын ойох ыл. Эн биһиэхэ күтүөт оёо буолуоххун сөптөөх киһи эбикиин, - диэбиттэр. - Онон оёо буолангына, өллөхпүтүнэ, көмүс унуохпутун көтөёөөр, алтан унуохпутун араһастаар, баайбытын-быйанмытын бас билээр”, - дииллэр.

- Ээ, бу сылдьан эмиэ тугум ойоёой? – диэн Элэй бастаан akkaастаан кэбиспит.

Оёонньордоох эмээхсин ону истибэккэ куруук хаайа олоорбуттар.

Кэнники Элэй, оёонньордоох эмээхсин тылларын быһа гыммакка, көйгө кыыстарын Куонньай Бытыгы ойох ылыах буолан сөбүлэнэр.

Онтон Элэй тэйиччи саһа балаһан туттан, туспа ыал буолар. Ойоһун үөрэтэн хатын туоһунан туос иһити тиктэрэр. үүт умуһаһа хастар, хатынныан хаһы мааччаһ онгостор, биирдии буут истээх үс улахан туос ыаһаһы тиктэрэр.

Нөһүө сайыныгар биир ынаһын биир ыйга уотар, үс туос ыаһас үүтүнэн көйүргэни (былыр кымыһы көйүргэ диэн ааттыллара үһү) бэлэмнэтэн баран: “туспа ыал буолбуппут бэлиэтин аны сайын малааһыннаахпыт”, - диэбит Элэй.

Сайын ортото буолбутун кэннэ Элэй ойоёор этэр:

- Чэ, баран аһалаах ийэһин ыһгыртаан көр. Кэлэн биһиги малааһыммытыгар аһаатыннар, дьаарбайдыннар.

Инньэ диэбитигэр ойоёо Куонньай Бытык дьонун ыһгыра барар. Ол тийэн:

- Биир ынаһытын уотан, үс саар ыаһаска көйүргэни мунньан, туос иһит тиктэн, умуһах хастан, туспа ыал буолбуппутугар үөрэн, мин эрим малааһын онгорор. Онон аны үс хонон баран, сарсыарда күн тахсытын саһана тийээрин, - диэтэ кыыстара.

- Ол эһиги ханна олороргутун биһиги хайдах булан барабыт? – диэтэ Омоҕой.

- Төһөнөн иһэн, суолбар оту-маһы тосту тутан, бэлиэ анһан барыам. Ону батыстаххытына, муммакка тийиэххит, - диэн баран кыыстара баран хаалар.

Үс хонук туолуутугар Омоҕой эмээхсинигэр этэр: “Күтүөппүт түүлүүн-биттиин сүрдээх киһи быһыылаах, онон бардахпытына сөп буолсу.”

Дьэ туран барбыттар. Үс хонон баран, сарсыарда, Эллэй олорор сиригэр чугаһаан иһэн, кэпсэтэр сагалара иһиллибит.

Оҕонньор сагата эппит:

- Хайа, эмээхсин, күтүөппүт биһигини өлөртөөрү албыннаан ыңгырбыта буолаарай?

Онуоха эмээхсин сагата эппит:

- Күтүр өстөөх, аһыһыны саһарба. Эллэй туох диэн биһигини өлөртүө буоллаҕай?

Эллэй балаһанын таһыгар кэлэн көрбүттэрэ – чэчир анһыллыбыт, түһүлгэ тардыллыбыт. Эллэй оҕонньордоох эмээхсини балаһаныттан утары тахсан тоһуйбут. Оҕонньору икки хонноһун анһыттан көтөһөн ылан олбоххо олордубут. Онтон эмээхсини олордон баран уруйдаабыт.

Дьэ туран ынахтарын икки буутун сиэн, үс ыаһас кымыһы иһэн малааһыннаабыттар. Онтон үөрэн, Омоҕой оҕонньор күтүөтүн кытта тупсан, көһөн кэлэн бииргэ олоруох буолбут. Дьэ, үөрүү-көтүү улааппыт.

Онтон ыла холбоһон, биир ыал буолан олорбуттара үһү. Куонһай Бытыктан тоһус уол оҕо, аһыс кыыс төрөөбүтэ үһү, онтон сиэттэрэн саха омок үөскээбитэ үһү.